

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
ГБОУ «РЕСПУБЛИКАНСКИЙ БУРЯТСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ЛИЦЕЙ-ИНТЕРНАТ № 1»

РАССМОТРЕНО:
МО учителей бурятского
языка и литературы
Руководитель МО
Мункуева М.Б.

Протокол № 11
от «22» мая 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:
Зам.директора по УВР
Цыбикова Д.Д.

Протокол № 1
от «30» 08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:
Директор ГБОУ
«РБНЛИ № 1»
Цойнжонов Б.Б.

Приказ № 1
от «30» 08 2023 г.

**РАБОЧАЯ
ПРОГРАММА**

учебного предмета
«Буряад литература»

для класса 6 «а», «б» общего
образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Осорова Э.Н.,
учитель бурятского языка и литературы

Улан-Удэ, 2023

1. Тайлбари бэшэг

Тус хүтэлбэри Уласай болбосоролой Федеральна стандарт, Буряад Уласай хуралсалай болон эрдэм ухаанай яаманай туршалгын хүтэлбэри баримталан табигданхай. Буряад дунда хургуулида буряад хэлэн хуралсалай предмет боложо үзэгдэнэ.

Хүтэлбэри иимэ хубинуудһаа бүридэнэ: тайлбари бэшэг, хуралсалай-тематическа түсэб, хүтэлбэрийн байгуулга ба удха, календарно-тематическа түсэб, хурагшадай мэдэсэ шадабариин гол эрилтэнүүд, хуралсалай методическа хангалга, хабсаргалга.

Буряад хэлэнэй хүтэлбэридэ дидактикын хамтын түхэлэй заршамуудһаа гадна, өөрсэ маягтай эрдэмэй методическа заршамууд оронхой, мүн хүтэлбэрийн эрдэмтэ ёһыень баримталһан эрдэмэй-лингвистическэ мэдээнүүд, ойлгосонууд, грамматикын дүримүүд оронхой. Хүтэлбэреэр үзэгдэхэ сэдэбүүд, дүүргэгдэхэ даабаринууд коммуникативна шэглэлтэй. Тодорхойлбол: хурагшад дунда хургуули дүүргэхэдээ, түрэлхи хэлэн дээрээ тон найнаар хэлэжэ, хөөрөжэ, харилсажа, һанал бодолоо зүбөөр найруулан дамжуулжа шадаха болохо ёһотой.

Буряад хэлэн тухай эрдэмэй гол бүлэгүүдые 5-9-дэхи ангиуудта удаа дараалан үзэлгын шухала заршам баримталагдаа.

Тус ажалай хүтэлбэри буряад хэлэ үзэхэ тусхай методическа комплекс дээрэ үндэһэлэн зохёогдоһон байна. Комплексын гол компонентнь ном болоно. Зохёогшодынь Цыремпилова О.Ш., Жанчипова Ц.С. болонод.

6-дахи ангийн хурагшадта буряад хэлэ заалгын **зорилгонууд**:

1) 5-дахи класста үзэһэн хүшэр сэдэбүүдые (аялгануудые зүб бэшэхэ дүримүүд, абтаһан үгэнүүдэй буряадшалан бэшэлгэ, үгэнүүд болон мэдүүлэлнүүдэй шүүлбэри) дабтаха.

2) Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо үгэхэ.

3) Морфологи тухай мэдэсэ үргэдхэхэ.

4) юумэнэй нэрэ тухай эхин ангиуудта абаһан ойлгосо дабтаха, үргэдхэхэ: юумэнэй нэрын удха шанар, морфологическа ба синтаксическа үүргэ, илгарал, юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамаадал.

5) Үгүүлэл тухай мэдэсэ, тэрэнэй байгуулга ба илгарал дээрэ үндэһэлэн, анализ хүүлэжэ һургаха.

6) Бүлэг бүлэгөөр, хоёр хоёроор хүдэлүүлжэ, һурагшадые харилсуулжа, нүхэдөө болон өөрыгөө сэгнэжэ һургаха ажал үргэлжэлүүлхэ.

7) Һурагшадай зэргэсүүлхэ, сасуулха, хубаарилха, бодомжолхо, түсэблэхэ шадабаринуудые хүгжөөхэ.

8) Буряад арадайнгаа ёһо заншал дээрэ хүмүүжүүлхэ.

9) Түрэл буряад хэлэндээ түшэглэхэ үхибүүдые хүмүүжүүлхэ. Тобшолон хэлэхэдэ, буряад хэлэнэй эрдэм мэдэсэ һайн ойлгонон, түрэлхи хэлэн дээрээ харилсажа шадаха, «Би буряадби» гэхэн голтой үхибүүдые хүмүүжүүлхэ гол зорилго болоно.

Энэ гол шухал зорилго бээлүүлхэ талаар буряад арадаимнай соёл түүхэ, ёһо заншал харуулһан үгүүлэлнүүд ном соо олоор үгтэнхэй. Мүнөө үеын үхибүүдые буряад хэлэн дээрээ тордиһогүй харилсаха дадал шадабаритай болгохо, үхибүүдые хөөрүүлжэ, найруулга бэшүүлжэ һургаха ажалда хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээлнүүд ехэ хэн үүргэтэй. Тиимэһээ үгүүлэл дээрэ хүдэлхэ ажалнууд олоор хараалагдаа. Үгүүлэлэй сэдэб, гол удха, байгуулга, янзанууд болон стиль гэхэн мэдэсэнүүдые дабтан үргэдхэхэ. Тэрээн дээрэ үндэһэлжэ, олон янзын анализуудые хэжэ һургаха хүдэлмэринүүд хараалагдана.

Һуралсалай олон зорилгонуудые бээлүүлгэдэ уншалга ехэхэн үүргэтэй. Танилсан, бэдэрэн, шэнэ мэдэсэ абан уншалга гэхэ мэтэ уншалгануудые хэрэглэхэ.

Танилсан уншалгын ашаар һурагша үгүүлэл соохи шухала мэдэсэ түргэн оложо, энэ сэдэбээр юун тухай хэлэгдэнэб гэжэ ойлгохо Эндэ гол удха абаад ябаһан үгэнүүдые олохо, ойлгохо шухала. Энэ уншалгада һураад байхадаа, үхибүүд тон шухала үгэнүүдтэ анхаралаа хандуулан уншана. Энэнь түргэн ойлгоходо тухатай.

Бэдэрэн уншалга. Һурагшад үгүүлэл бүхэли дээрэнь уншангүй, нэрээрнь, түрүүшын үгэнүүдээрнь юун тухайб гэжэ тухайлан ойлгохо. Абзацай түрүүшын мэдүүлэлээр удхыень гаргажа шадаха. Энэ шадабаритай болгохын тула уншалгын үедэ үгүүлэлэй нэрын анализ хэхэ, үгүүлэлэй удха зураг, таблица, схемэ дээрэ харуулха, харилсуулха гэхэ мэтэ ажалнуудые

ябуулха. Жэшээн: Гол удха харуулхан мэдүүлэл уншагты; Авторай орондо үгүүлэл үргэлжлүүлэгты; Энэ схемэ, зураг үгүүлэлэй ямар хубида тааранаб гэжэ харюусагты гэхэ мэтэ. Тиин үгүүлэлэй гол удха ойлгохо ёһотой.

Шэнэ мэдэсэ абан уншалга. Шэнэ сэдэб үзэхэдөө, шэнэ мэдэсэ абаха, уншаһанаа гүнзэгыгөөр ойлгуулхын тула энэ уншалга хэрэглэгдэдэг. Энэ зорилгоёо бээлүүлхын тула багша асуудалнуудые табижа, нурагшадай һонирхол татаха, хайн ойлгохо эрмэлзэл түрүүлхэ. Табигдаһан асуудалнуудта харюусахын тула хэрэгтэй хэһэгээ түүжэ уншаха. Энэ уншалга ехэнхидээ хэлэнэй шэнэ эрдэм мэдэсэ үгэхэдөө болон изложенидэ бэлдэхэдээ хэрэглэдэг.

Уншалгын урда тээ табигдаһан даабаринууд таарама байха ёһотой. Нурагша ямар зорилготой энэ үгүүлэл уншанабиб, юу хэхэб, үгүүлэлэй ямар хубитай хүдэлхэбиб, ямар дүн гаргахабиб гэжэ ойлгохо, мэдэхэ ёһотой. Жэшээн: Танилсан уншалгын даабари: үгүүлэлэй гол удха ологты; Бэдэрэн уншалгын даабаринууд: үгүүлэлэй нэрэ тайлбариллагты; үгүүлэл соо юун тухай хэлэгдэнэб; мэдүүлэл ологты; үгүүлэлэй сюжет харуулхан мэдүүлэл ологты; шэнэ мэдэсэ абан уншалгын даабаринууд: үгүүлэлэй түсэб табигты; аннотаци бэшэгты; схемэ зурагты г.м.

Мүн уншалга зүб байхаһаа гадна, авторай харуулхаа һанаһан мэдэрэл дамжуулан, хоолойн аянга зүбөөр уншаха эрилтэтэй байха. Иимэ уншалга нурагшадай уншаһанаа ойлгохо, шагнаха, хөөрэхэ, изложени болон найруулгаар һанамжануудаа дамжуулха арга болоно.

Номой үшөө нэгэ зорилго метапредметнэ шадабари олгохо арга болоно. Энэ эрилтэ хангахада тааруу даабаринууд ном соо үгтэнхэй. Жэшээн, нурагшадай урда проблемнэ асуудал табижа, шэнэ мэдэсэ бэдэрэн олохо арга үгтэнэ. Энэ хүдэлмэри хэхэдээ, нурагшад олон юумэндэ нурана:

- урдаа зорилго табижа, ажалаа түсэблэжэ, эмхидхэжэ, болон нүхэдөө сэгнэжэ нурана;
- номоор зорилго табижа, ажалаа түсэблэжэ, эмхидхэжэ, өөрыгөө номоор хүдэлжэ, тэрээн сооһоо хэрэгтэй мэдэсээ оложо нурана;
- ойлгоһон мэдэсээ ганса үгөөр бэшэ, харин модель, схемэ болон таблицанууд болгон харуулжа, тобшолол гаргажа нурана;

- ойлгоноо олондо дамжуулжа, хэлээ хүгжөөнэ;
- суг хамта хүдэлжэ, хоорондоо харилсажа нурана.

Энэ шадабаринуудта хургаха онол аргуудай нэгэн проектнэ онол арга болоно. Энэ онол арга хэрэглэхэ олохон хэшээлнүүд хараалагдана. Иимэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, шэнжэлэлгын онол арга хэрэглэн, нурагшадые бүлэгөөр, хоёр хоёроорнь хүдэлүүлхэ. Энэ онол аргын ашагтай байхын тула ехэхэн бэлэдхэл хэрэгтэй. Багша нурагшадтаяа шиидхэхэ асуудалаа хөөрэлдэжэ шэлэхэ, яагаад хүдэлхэ, хэды саг соо хүдэлхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудые шиидхэхэ. Проектнэ онол арга удаадахи хубинуудһаа бүридэнэ:

1. Шиидхэхэ асуудал гаргажа, зорилго табилга;
2. Гипотезо гаргалга;
3. Хэрэглэхэ онол аргуудые ололго;
4. Шиидхэхэ асуудалаараа материал бэдэрэлгэ; 5. Олоһон мэдэсэнүүдээ бүридхэлгэ, согсололго;
6. Абаһан мэдэсэнүүдээ хэлбэрижүүлгэ (найруулга бэшэхэ, зураг, схемэ гү, али ямар нэгэн уран бүтээл зохёохо);
7. Бүтээлээ хамгаалга, дүн гаргалга. Проектнүүдэй сэдэбүүд ном соо үгтэһэн байна, харин нурагшад өөһэдөө һонирхолтой проектнүүдые шэлэхэ аргатай.

Юрэнхыдөө, бэдэрэлгэ, шэнжэлэлгэ, шухала асуудал табилга, наадан хургалга гэхэ мэтэ онол аргуудые хэшээлнүүдтээ хэрэглэн хургажа, үхибүүдэй һонирхол татан, мэдэсыень үргэдхэн, хүн шанарыень хүмүүжүүлэн, мүнөө үеын эрилтэ ханган хүдэлхөөр хараалагдана.

2. Хүтэлбэрийн байгуулга ба удха

Табадахи ангида үзэхэнөө дабталга (4 саг)

Аялгануудыг зүб бэшэлгэ. Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялгание буряадшалжа бэшэлгэ; үгэнүүдыг абяануудаарнь, бүридэлөөрнь; мэдүүлэлнүүдыг байгуулгаарнь шүүлбэрилгэ дабталга.

Фразеологи (4 саг)

Буряад хэлэнэй үгын сан дабталга; буряад хэлэнэй үгэнүүдэй хэрэглэлгээрээ илгарал; фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо; фразеологизмуудай шанар шэнжэ ба гол түлэбүүд; оньһон, хошоо ба хурса мэргэн үгэнүүд.

Морфологи тухай юрэнхы ойлгосо (2 саг)

Морфологиин шэнжэлдэг гол зүйл – үгэ. Үгын бүридэл. Үгын үндэһэн. Түрэл үгэнүүд. Хэлэлгын хубинууд. Бээ дааһан ба туһалагша хэлэлгын хубинууд.

Юумэнэй нэрэ (20 саг)

Юумэнэй нэрын удха шанар. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тусхайта ба юрын юумэнэй нэрэнүүд. Юумэнэй нэрын хубилалга: тоо, зохилдол, хамаадал. Падежнүүдэй ба хамаадалай залгалтануудыг зүбөөр хэлэхэ, бэшэхэ шадабари, дадал бэхижүүлхэ.

Тэмдэгэй нэрэ (6 саг)

Тэмдэгэй нэрын удха шанар. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тэмдэгэй нэрын илгарал. Тэмдэгэй нэрын бии бололго. Тэмдэгэй нэрын зохилдол, хамаадал.

Тоогой нэрэ (6 саг)

Тоогой нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тоогой нэрын илгарал. Юрын ба бүридэмэл тоогой нэрэнүүд. Тоогой нэрын зохилдол, хамаадал.

Түлөөнэй нэрэ (6 саг)

Түлөөнэй нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо. Морфологическа гол шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Түлөөнэй нэрын илгарал. Түлөөнэй нэрын хубилалга ба ондоо үгэнүүдтэй холболдолго. Түлөөнэй нэрэнүүдэй олоной тоо. Зохилдол. Хамаадал.

Дайбар үгэнүүд (5 саг)

Дайбар үгэнүүдэй удха шанар. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал. Дайбар үгэнүүдэй бии болодог аргууд. Дайбар үгэнүүдэй хамаадал.

Жэл соо үзэхэнөө дабталга (4 саг)

Юумэнэй нэрын, тэмдэгэй нэрын, тоогой нэрын, түлөөнэй нэрын, дайбар үгэнүүдэй гол морфологическа шэнжэнүүдые ба синтаксическа үүргэнүүдые бэхижүүлхэ, хэлэлгын хубинууд тухай дүримүүдые хүсэнэг болгон дабталга. Хэлэлгын хубинуудаар морфологическа шүүлбэринүүдые хэлгэ

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (10 саг)

Үгүүлэл, тэрэнэй янзанууд. Юрэ хөөрэнэн текстээр найруулга бэшэлгэ. Уран зохёолой хэнэгээр дэлгэрэнгы ба хуряангы найруулга, һонирхолтой ушар тухай үгүүлэл бэшэлгэ, ажаглан хадуужа абанаа зураглалга, характеристикэ үгэлгэ, һанамжаяа бэшэлгэ, оршуулга, уран гоёр сээжээр ород ба буряад хэлэн дээрэ хөөрэлгэ.

4. Календарно-тематическа түсэб

Буряад хэлэн, 6-дахи анги, 1-дэхи четверть

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари	Нурагшад ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дүнгүүд			Шалгалтын түхэлнүүд	Гэрэй даабари	ИКТ хэрэглэглэ	Болзор	
				Предметнэ	личностнэ	метапредметнэ				түсэб өөр	үнэн
1.	Оролто хэшээл. Хэлэн тухай. Харилсаанай байдал.	1 саг	Индивидуаль на хүдэлмэри – уншаха. Д-1. Юун тухайб? Бодомжолгоороо хубаалдаха. Бүлэгөөр хүдэлмэри – уншалга. Д-2. Гол бодолыень элирүүлжэ, авторай асуудалда харюусаха. Бүлэг бүлэгэй ханамжа тобшолон, буряад хэлэнэй байдал тухай хөөрэлдэхэ. Фронтальная – уншалга. Д-3. Буряад хэлэнэй байдал найжаруулхын тула танай оролдосо ямар байхаб гэжэ хубаалдаха.	Хэлэн тухай ойлгосо һэргээхэ, түрэлхи хэлэнэй удха шанар, мүнөөнэй байдал, саашанхи хүгжэлтэ тухай хөөрэлдэхэ. Хэлэлгэ, аман ба бэшэмэл хэлэлгын илгаа мэдэхэ, харилсаан, хэлэлгын байдал ойлгуулха, хэлэлгэ хэрэглэхэ шадабаритай болгохо, зүбөөр хэлэлгээ зохёохо дадалыень үргэдхэхэ.	Буряад хэлэн – эхэ хэлэн гэжэ мэдэхэ, үзэхэ, баялигаарнь омогорхолыень дээшлүүлхэ. Хэлэнэй саашанхи байдалда хүн бүхэнэй хамаатай, харюусалгатай байһыень ойлгуулха Хүнүүдэй хоорондох харилсаанай соёл баримталха, үгынгөө нөөсэ баяжуулха, буряадаар сэбэрээр, зүбөөр дуугарха, хэлэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ..	Үгүүлэл дээрэ хүдэлхэ: уншаха, ойлгохо, тэрэнэй гол бодол олохо, сэгнэхэ, өөрынгөө ханал бодол хэлэхэ. Хэлэлгэ, аман ба бэшэмэл хэлэлгын илгаа мэдэхэ, харилсаан, хэлэлгын байдал ойлгуулха, хэлэлгэ хэрэглэхэ шадабаритай болгохо, зүбөөр хэлэлгээ зохёохо дадалыень үргэдхэхэ.		Д-4. Цынгуйева Д-Х. Буряад хэлэн. Шүлэг уран гоёор уншаха. Гол бодолыень элирүүлхэ. Сээжэлдэхэ (багшын үзэмжөөр). Буряад хэлэнэй мүнөө сагай байдал найжаруулхаб? Ханамжаяа бэшэхэ. Буряадаара хөөрэлдэе	Буряад хэлэн тухай богоних он зурагла лнууды хэрэглэ хэ. https://yandex.ru/video/search?form=tab_bar&text=говори м%20на%20бурятском	6 а 5.09	6 б 4.09

								гэжэн богонихон видео- зураглал буулгаха (багшын үзэмжөөр).			
5-дахн ангида үзэжнөө дабталга											
2.	Фонетикэ	2 саг	Индивидуальна – упражненинүүдые дүүргэхэ (Багшын үзэмжөөр). Д-5, Д-7, Д-12. Бүлэгөөр хүдэлмэри – Д-10. Тобшолол гаргаха. Фронтальная – фонетикээр асуудалнуудта харюусаха. “Пирамида” гэжэн схемэ баримталан, аялганай хубарилда жэшээнүүдые hanaха.	Абяан ба үзэгүүдые илгажа, фонетическэ шүүлбэри хэхэ; аялган абяануудые зүб бэшэхэ дүримүүдые хэрэглэн, зүбөөр бэшэхэ; морфемэнүүды е таниха. Фонетическэ шүүлбэри хэхэ.	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, харилсаанда хабаадаха, өөрынгөө нанал бодол хэлэхэ, баримталха. Өөрыгөө сэгнэжэ шадаха.	Хэрэгтэй мэдэсээ бэдэрэн олохо. Дүримүүд дээрэ үндэхэлэн, тобшолол гаргажа шадаха. Хэлэхэндээ, уншаандаа схемэ гү, али хүсэнэгтэ зохёохо.	Багшын дурадхаан тест дүүргэхэ, шалгалтын асуудалну удта харюусаха.	Д-11, Д-13.	Буряд хэлэнэй сахим хураха ном хэрэглэ хэ.	7.09 8.09	5.09 8.09
3.	Үгүүлэл. Үгүүлэлэй анализ	2 саг	Фронтальная хүдэлмэри – Д-14. Уншаха, үгүүлэлэй хургаал тайлбарилха. (Багшын үзэмжөөр – найруулга бэшэхэ), үгүүлэлэй нэрэ дээрэ бодомжолхо, ондоо нэрэ hanaха. Бүлэгөөр (паараар)	Удаан аялгануудые, дифтонгнуудые зүбөөр үгүүлхэ, аялган абяануудые зүб бэшэхэ дүримүүдые хэрэглэхэ. Үгүүлэлэй комплексно	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахиха, харилсаанда хабаадаха, өөрынгөө нанал бодол хэлэхэ, баримталха. Бэе бэеэ хүндэлхэ,	Үгүүлэлэй сэдэб, гол бодол ойлгохо, олохо; түсэб табиха, тэрээгээрээ хүдэлхэ. Уншаха ойлгохо, схемэ уншаха, бэшэмэл хэлэлгэ зүбөөр	Словарна диктант (өөрөө өөрыгөө шалгаха). Үгүүлэлэй комплексн о анализ.	Д-18 (фонетическэ шүүлбэри). Багшын үзэмжөөр дифференц ированна даабаринуу дые дурадхажа болохо.	Буряд хэлэнэй сахим хураха ном хэрэглэ лгэ. Презент аци «Үгүүлэл»	12.09 14.09	11.09 12.09

			хүдэлмэри – түсэб табиha, тобшолол гаргаха. Индивидуальна гү, али бүлэгөөр хүдэлмэри – Д-15, Д-16, Д-17. Бэхижүүлхэ. Тобшолол гаргаха.	анализ хэжэ шадаха.	анхаралтайгаар шагнаха.	ойлгохо, сэгнэхэ. Уншаһанаа хөөрөжэ шадаха. Хэрэгтэй мэдэсээ олохо.					
4.	Лексикэ	2 саг	Фронтальная хүдэлмэри – лексикээр асуудалнуудта сээжээр харюусаха. Д-19. Тобшолхо. Индивидуальная хүдэлмэри – дифференцирован на дасхалнууд (Д-20, Д-21, Д-22). Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр. Бүлэгөөр хүдэлмэри – Д-24, Д-26. Тобшолол хэхэ.	Лексикэ гэжэ үзэдэг һалбарин антоним, синоним, омоним, олон удхатай үгэнүүдые, эхир үгэнүүдые мэдэхэ, жэшээнүүдые хэлэхэ. Үндэһэн ба абтаһан үгэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ, дүрим баримталжа, зүбөөр бэшэхэ.	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, харилсаанда хабаадаха, өөрынгөө һанал бодол хэлэхэ, баримталха. Өөрыгөө сэгнэжэ шадаха. Бэе бэетээ һанал бодолоороо андалдаха. Түрэл хэлээрээ омогорхохо.	Үгын удха ойлгохо, толи хэрэглэжэ шадаха, хэрэгтэй юумээ олохо, зэргэсүүлжэ шадаха, тобшолол гаргаха.	Словарна хүдэлмэри – абтаһан үгэнүүд. Бэе бэеэ шалгаха.	Багшын үзэмжөөр. Мэдүүлэлн үүдые зохёохо.	Буряад хэлэнэй сахим һураха ном хэрэглэ лгэ.	15.09 19.09	15.09 18.09
5.	Синтаксис. Холбуулал. Мэдүүлэл	2 саг	Фронтальная хүдэлмэри – синтаксисээр асуудалнуудта сээжээр харюусаха.	Синтаксис гэжэ үзэдэг һалбари тухай мэдэсээ үргэдхэхэ.	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, харилсаанда	Хэрэгтэй юумээ олохо, зэргэсүүлжэ шадаха,	Словарна хүдэлмэри	Багшын үзэмжөөр. Мэдүүлэл нүүдые зохёохо.	Буряад хэлэнэй сахим һураха ном	21.09 22.09	19.09 22.09

			Д-30, Д-31, Д-37. Тобшолол гаргах. Индивидуальна хүдэлмэри – дифференцированна дасхалнууд (Д-32, Д-33). Бүлэгөөр хүдэлмэри – Д-35.		хабаадаха, өөрынгөө ханал бодол хэлэхэ, баримталха. Өөрыгөө сэгнэжэ шадаха.	тобшолол гаргах.			хэрэглэгэ.		
6.	Шалгалтын диктант.	1 час	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Үгтэнн грамматическа даабаринуудаа зүбөөр дүүргэхэ.	Шалгалтын диктант грамматическа даабаринуудтай.	Урда үзэнөө дабтах.		26.09	25.09
7.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	1 час	Индивидуальна-Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Бүлэгөөр хүдэлмэри – Нэмэлтэ даабаринууды дүүргэхэ. Орфографическа ба пунктуационно алдуунуудаа зүбөөр захаха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Алдуунуудаа зүбөөр захаха оролдохо.	Алдуунуудаа захахадаа, жэшээнүүды зүбөөр хэрэглэжэ, харюунуудаа баримталха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Словарна диктантда бэлэдхэл.		28.09	26.09
Лексикологи. Фразеологи											
8.	Фразеологизмууд	1 час	Фронтальна, индивидуальна хүдэлмэри, бүлэгөөр хүдэлмэри. Бэшэ	Лексикологиин халбаринуудтай танилсуулха; тогтомол холбуулал ба	Түрэл хэлэнэйнгээ баялиг мэдэрхэ, сэгнэхэ, омогорхохо; тогтомол	Ханал бодолоо, досоохи байдалаа хэлэхэ, харуулха талада үгын		Багшын үзэмжөөр.	«Буряад хэлэн» сахим хураханом	29.09	29.09

			упражненинүүд багшын үзэмжөөр. . Тобшолол хэхэ.	тэдэнэй гол шэнжэнүүд тухай; шанар шэнжэнүүдээр нь фразеологизму удые таниха, удхыень тайлбарилха, тогтомол холбуулалнууд тай толи тухай мэдэхэ, хэрэглэхэ, тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд ые илгаха, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ шадабаритай болгохо.	холбуулалнууд ые хэрэглэжэ, хэлээ хүгжөөхэ эрмэлзэл түрүүлхэ. Бүлэг болон хамта хүдэлхэ, бэе бэеэ шагнаха, ханал бодолоо хэлэхэ шадабаритай болохо.	үүргэ ойлгохо; толи хэрэглэхэ, хэрэгтэй юумээ олохо, тобшолол гаргаха, схемэ, таблица зохёожо нураха.			хэрэглэ лгэ.		
9.	Фразеологизмуудай гол шэнжэнүүд	1 час	Индивидуальна-упражнени нүүдые дүүргэхэ (Д-43) Бүлэгөөр хүдэлмэри- Д- 45	Фразеологизмуудай гол шэнжэнүүдые дабтаха, бэхижүүлхэ	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, харилсаанда хабаадаха, өөрынгөө ханал бодол хэлэхэ, баримталха.	Дүримүүд дээрэ үндэһэлэн, тобшолол гаргажа шадаха.	Д.48, 49 Тус даабарину удые дүүргэхэ дээ, ород буряад холбуулалнуудые сасуулха	Толи хэрэглэн, фразологизмуудые оложо бэшэхэ.	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэ лгэ.	3.10	2.10
10	Хэлэлгэ хүгжөөлгэ (Багшын	2 час	Индивидуальна упражненинүүдые дүүргэхэ	Творческо хүдэлмэри. Багшын	Үггэһэн даабария хайнаар дүүргэхэ.	Дуратай зохёолойн гоо геройнуудай	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим нураха	5.10 6.10	3.10 6.10

	үзэмжөөр)			үзэмжөөр бэшэх. Бэшэмэл хэлэлгэ хүгжөөхэ		абари зандань тогтомол холбуулал нуудтай мэдүүлэл нүүдье зохёогоод бэшэхэ.			ном хэрэглэгэ.		
Морфологи тухай юрэнхы ойлгосо (2 час).											
11	Морфологи тухай юрэнхы ойлгосо.	2 час	Индивидуальна-Д. 53 Фронтальна- (24 н. уншаад, таблицаар хүдэлмэри)	Морфологиин шэнжэлдэг гол зүйл-үгэ гэхэн ойлгосотой танилсуулга.	Суг хамта хүдэлхэ, зүб харилсаха, ханамжаяа хэлэхэ, нүхэдөө шагнаха, анализ хэжэ, тобшолол гаргаха. Бээ дааһан ба туһалагша хэлэлгын хубинуудай илгарал дабтаха, бэхижүүлхэ.	Хэлэлгын хубинуудые зүбөөр хэрэглэхэ.	Таблицаар хүдэлмэри. (24 н.) Жэшээ нүүдье зүбөөр ханажа, дэбтэртээ бэшэхэ.	Хэлэлгын хубинуудые зүбөөр хэрэглэн, мэдүүлэл нүүдье зохёохо.	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэгэ.	10.10 12.10	9.10 10.10
12	Практическа хүдэлмэри.	1 ч.	Индивидуальна хүдэлмэри-уншалга. Бүлэгөөр хүдэлмэри- Д.57, 25 н. «Дэлхэйн	«Хүн зон түрэнэн нютагаа мартаха ёһогүй гэхэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Ямар хэлэлгын хубида хабаатай байнаб гэжэ үгэнүүд дээрэ тэмдэглэхэ.	Уншаһан текстынгээ удхаар тобшолол хэхэ, ханамжаяа баталха.	Практическа хүдэлмэри. Бэхижүүлгэ	Морфолог и дабтаха. (3-3 мэд. зохёохо).	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэгэ.	13.10	14.10

			хүн зон адли бэшэ...»								
Юумэнэй нэрэ (20 ч.)											
13	Юумэнэй нэрэ. Юумэнэй нэрэ юу тэмдэглэдэг бэ?	1 час	Индивидуальна- § 4 уншаха, Бүлэгөөр хүдэлмэри- Д. 59 Хэшээлэй сэдэбээр хүдэлмэри: Д. 58	Юумэнэй нэрэ тухай мэдэсэ дабтан хэргээхэ. Юумжнэй нэрын лексическэ, морфологическа шэнжэнүүдые дабтан тодорхойло.	Хэхэ хүдэлмэриэс зохёожо, түсэб табиha, тэрээгээрээ хүдэлхэ, өөрынгөө болон нүхэдэйнгөө ажал сэгнэхэ, ямар шадабари сэгнэһэнээ ойлгохо	Шэнжэлэлгын ажал эмхидхэхэ дадалтай болохо; зүб ойлгон уншаха, тэрээн сооһоо хэрэгтэй мэдэсэ илган абаха, сасуулха, дүрим гаргаха.	Алиш тээшээ адляар уншагдаха үгэнүүдые ханаха Д.60	Зурагаар багахан зохёолго бэшэхэ (н. 26)	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэг лэлгэ.	17.10	16.10
14	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд.	1 час	Индивидуальна- § 5 уншаха, номоор хүдэлмэри: Бүлэгөөр хүдэлмэри- н.32 Д.68	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүдые дабтан бэхижүүлхэ.	Д. 63 н. 29 Э. Дугаровай «Бурядаим нютагууд» гэнэн шүлэг уранаар уншаад, тусхайта юумэнэй нэрэнүүдые олохо.	Тэдэ нютагуудта юундэ иимэ нэрэнүүд үгтөө хаб? Бодомжолго хэхэ.	Д. 64 «Буряад орон» уншаад, ород хэлэндэ сээжээр оршуулха (30 н.)	Д.66 н. 31 (шэнжэлэлгын проект бэлдэхэ)		19.10	17.10
15	«Нютаг айм домогто	1 час	Бүлэг бүлэгөөр хубаарха.	Проект гэжэ юун бэ, ямар эрилтэнүүдтэй	Материал суглуулжа, тэрэнээ	Шэнжэлэлгын ажал эмхидхэхэ	Бүлэг болон хубаараад,	Багшын үзэмжөөр	«Буряад хэлэн» сахим	20.10	20.10

	газарнууд » Һуралса лай проект		Проектын сэдэб шэлэх. Материал суглуулха.	байдаг бэ гэһэн мэдэсэ абаха.	согсолжо һураха; бүлгэмөөр хүдэлхэ дадалтай болохо.	дадалтай болохо	материал бэдэрэл гын ажал ябуулха. Проектоо согсолхо, хамгаалх.		һураха ном хэрэглэ лгэ.		
16	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд	1 саг	Хэшээлэй сэдэбээр хүдэлмэри. Д.69 Проблемнэ асуудалтай даабариин үгэнүүдые сээжэ бэшгээр бэшэхэ, шалгаха.	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд тухай мэдэсэ абаха.	Теори уншаха, шэнэ мэдэсэ абаха.	Н. 32 таблица уншаха, тэрээн сооһоо хэрэгтэй мэдэсэ илган абаха.	Бэхижүүл гын хүдэлмэри Д. 71, 72 Тодорхой ба зайраа гэжэ илгаха, зүб илгаһанаа баталха.	§ 7 дабтаха Д. 73	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэ лгэ.	24.10	23.10
17	Шалгал тын хүдэлмэ ри.	1 саг	Фронтальна- шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Үгтэһэн грамматичес ка даабаринуу даа зүбөөр дүүргэхэ.	Шалгал тын хүдэлмэ ри.	Урда үзэһэнөө дабтаха.		26.10	24.10
18	Алдуу дээрэ хүдэлмэр и. Четверти ин дүн гаргалга.	1 саг	Индивидуальна- Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Бүлэгөөр хүдэлмэри- (Нэмэлтэ даабаринууд-ые дүүргэхэ.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Алдуунуу даа зүбөөр заһахаяа оролдохо.	Алдуунуу- даа заһахадаа, жэшээнүүд- ые зүбөөр хэрэглэжэ, харюунуу- даа баримталха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэр и.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	«Буряа д хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэ лгэ.	27.10	27.10

Буряад хэлэн: 6-дахи анги, 2 четверть.

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаар и	Бурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дүнгүүд			Шалгалтын түхэлнүүд	Гэрэй даабари	ИКТ хэрэглэлгэ	Болзор	
				предметнэ	личносно	метапредметнэ				түсэб өөр	үнэн
1	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр.	1 саг	Индивидуаль на- үгтэһэн сэдэбтэ зохёолго бэшэхэ. Бүлэгөөр хүдэлмэри-түсэб табиha. Фронтальна-хөөрөө эмхидхэхэ	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Үгтэһэн даабарияа найнаар дүүргэхэ.	Бэшэһэн хүдэлмэри дээ зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Зохёолгодоо тобшолол хэхэ, өөрынгөө хандаса харуулха.	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Урда үзэһэнөө дабтаха. «Орой намар» гэхэн сэдэбтэ мэдүүлэлнүүд ые зохёохо.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ э.	6 а 7.11	6 б
2	Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо	1 саг	Индивидуаль на- Д.74 н. 34 Бүлэгөөр, фронтальна-хүдэлмэри.	Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо тухай ойлгосо дабтан һэргээхэ, зүб хэрэглэлгэ, бэшэлгэ дээрэ хүдэлхэ	Юумэнэй нэрэнүүд 4 аргаар бии болодог гэхэн ойлгосо үргэдхэн, мэдүүлэлнүү дые зохёон, үгүүлэл болгохо.	Теоретическэ мэдэсэ гаргаха, схемэ болгохо.	Д. 79 Олоной тоогой залгалта абадаггүй үгэнүүдтэ анхаралаа хандуулха.	Д. 76	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ э.	9.11	
3	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоо	1 саг	Индивидуаль на- дүрим уншалга н.37 Фронтальна-Д.81 (Олоной тоогой залгалтанууд ые бэшэхэ,	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоогой түхэлнүү дые зүбөөр бэшэжэ,	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин,өөрынг өө һанал бодол хэлэхэ, баримталха.	Хэрэгтэй мэдэсэеэ бэдэрэн олохо. Дүримүүд дээрэ үндэһэлэн, тобшолол	Д. 82 Мэдэсэеэ бэхижүүл хэ	Д. 83 н. 35	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ э.	10.11	

			бэшлэгээ баримталха.)	хэрэглэжэ хураха.		гаргажа шадаха.					
4	Юумэнэй нэрын зохилдол. Нэрын падеж. Хамаанай падеж.	1 саг	Индивидуальна- § 9 дүрим уншаха, Д.90 Бүлэгөөр хүдэлмэри- Д.87 Фронтальна- (Д. 95,96)	Юумэнэй нэрын зохилдол тухай мэдэсэ дабтаха, бэхижүүлхэ. Нэрын падеждэ байһан үгэнүүдэй синтаксическа үүргэ дабтан хануулха. Хамаанай падежэй залгалтануудые хануулан бэхижүүлхэ	Д. 85 Проблемнэ асуудалтай даабари дүүргэхэ, падежнүүдэй залгалтануудые дабтаха. Теори дээрэ хүдэлхэ, хурагшадай мэдэсэ хэргээхэ.	Д.88, 40 н. «Хасуури хаялтай гү?» сээжээр ород хэлэндэ оршуулха, асуудалда харюусаха, юумэнэй нэрын падеж элирүүлхэ.	Ном соо үгтэһэн таблицаар хүдэлмэри (н. 46-47) Тус таблицада өөрын жэшээ ханаха. Өөрыгөө сэгнэхэ: мэдэхэ байбабшадаха болобоб.	Д. 99, 103 дүүргэхэ	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ.	14.11	
6.	Зүгэй падеж. Үйлын падеж.	1 саг	Индивидуальна-Д. 113, Ном соо үгтэһэн таблицаар хүдэлмэри хэхэ (н. 53, 58), тобшолол гаргаха. Фронтальна- Д.116, 132	Юумэнэй нэрын зүгэй, үйлын падежнүүдэй залгалтануудые хэлэлгэдээ зүб хэрэглэжэ хураха.	Өөрынгөө, суг хурагшадайн гаа хүдэлмэри, ажаябуулга шалгаха, сэгнэлтэ үгэхэ, заһаха.	Һуралсалай зорилго табиха, бэелүүлхэ. Дүримүүд дээрэ үндэһэлэн, тобшолол гаргаха.	Д. 130,131 дүүргэхэ, мэдэсээ бэхижүүлхэ, харюугаа тайлбарилха.	Д. 123, 139 дүүргэхэ	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ.	16.11	
7.	Дидактическа материалнуу	1 саг	Индивидуальна- «Буряад хэлээр	«Буряад хэлээр	Даабари 1, 463 н.	Үгтэһэн даабаринуу	Юумэнэй нэрэнүүд	§ уншаха, дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим	17.11	

	даар хүдэлмэри.		тестнүүд». (Юумэнэй нэрын зохилдол). Даабари 1, 2, 45 н. Бүлэгөөр хүдэлмэри- (Даабари 3, 4, 45 н.	тестнүүд». Даабаринууды дүүргэхэ.	Шалгалтын даабаринууды дүүргэхэ. Ямар дүрим баримталаг дааб? Харюугаа баримталха.	даа зүбөөр дүүргэхэ.	ые падеждэ тааруулан бэшэхэ.		хураханом хэрэглэлгэ.		
8.	Зэбсэгэй падеж.	1 саг	Индивидуальна- н.61 Номсоо үгтэһэн табицаар хүдэлхэ Фронтальна- Д. 140 Илгажа хэблэгдэһэн үгэнүүд ямар падежэй түхэлтэйб? Ямар удха харуулнаб?	Зэбсэгэй падежэй залгатанууды зүб табижа бэшэхэ, грамматическа удха ба синтаксическа үүргэ гаргаха.	Д. 141 Зэбсэгэй падежэй түхэлтэй үгэнүүд ямар удха харуулнаб? Онһон үгэнүүдэй удха тайлбарилха, хэлэеэ хүгжөөхэ	Онһон үгэнүүдэй онсо удхаар сэдхэлэйн гээ байдал баяжуулха	Зэбсэгэй падежэй түхэлтэй үгэнүүд тэй мэдүүлэл нүүдые зохёохо, Залгалтануудтань анхара лаа хандуулла	Д. 143 Зэбсэгэй падежэй түхэлтэй үгэнүүдые илгаха. Мэдүүлэлэй ямар гэшүүн болоноб? элирүүлхэ.	«Буряад хэлэн» сахим хураханом хэрэглэлгэ.	21.11	
9.	Хамтын падеж. Гаралай падеж.	2 саг	Индивидуальна- даабаринууды дүүргэхэ; Бүлэгөөр хүдэлмэри;	Хамтын, гаралай падежүүдэй залгалтанууды зүб табижа бэшэхэ, тэдэнэй грамматическа удха ба синтаксическа	Д-150 уншаха, тобшолол хэхэ, хадуужа абаха. Харюугаа баримталха.	Падежүүдэй залгалтанууды хэлэлгэдээ зүб хэрэглэжэ хураха.	Д. 153, 161 Үгтэһэн үгэнүүды хамтын, гаралай падежэй түхэлтэй болгохо. Залгалтануудыень анхарха.	§ дабтаха. Багшын үзэмжөөр.	«Буряад хэлэн» сахим хураханом хэрэглэлгэ.	23.11 24.11	

				а үүргэ гаргах.							
10.	Практическа хүдэлмэри.	2 саг	Фронтальна хүдэлмэри – Юумэнэй нэрын зохилдолоор асуудалнуудт а сээжээр харюусаха. Тобшолхо. Индивидуальна хүдэлмэри – дифференцирован на дасхалнууд Бүлэгөөр хүдэлмэри – Тобшолол хэхэ.	Юумэнэй нэрын зохилдол тухай ойлгосо дабтан хэргээхэ, аман болон бэшэмэл хэлэлгэдээ үргэнөөр хэрэглэхэ.	Өөрынгөө хүдэлмэри шадгаха, сэгнэлтэ үгэхэ, захаха, мэдэсээ онсодхохо.	Һуралсалай зорилго ойлгожо, табижа, бээлүүлжэ шадаха.	н. 68 асуудал нуудта сээжээр харюусаха.	§9 анхаралтай гаар уншаха.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ.	28.11 30.11	
11	Юумэнэй нэрын хамаадал. Нюурта хамаадалай залгалта зүб бэшэлгэ.	2+ 1 саг	Хэшээлэй сэдэбээр хүдэлмэри: индивидуальна, бүлэгөөр, фронтальна (даабаринууд-багшын үзэмжөөр)	Юумэнэй нэрын нюурта хамаадалай залгалта нууд болон грамматическа удха дабтаха, мэдэсыень хэргээхэ.	Үгынгөө нөөсэ баяжуулха, буряадаар сэбэрээр, зүбөөр дуугарха, хэлэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ	Д.170 нюурта хамаадалай залгалтанууд ые илгахэ; Тус оньһон үгэнүүд ямар удха дамжуулнаб?	Д. 167 Һурагшын зохёһон шүлэг уранаар уншаха, асуудалнуудт ань харюу үгэхэ.	§ 10, 11 уншаха. Упр 187, 75 н.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ.	1.12 5.12 7.12	
12	Нюурта хамаадалай залгалта зүб бэшэлгэ. 1-	2+1 саг	Индивидуальна- Номоор хүдэлмэри: дүрим	1-дэхи ба 2, 3 –дахи нюурта хамаадал	н. 73 табицаар хүдэлмэри,	Д. 171 David Beckham Оршуулха, үгэнүүдын	Зохёохы шадабари шалгаха.	Д. 176	«Буряад хэлэн» сахим һураха	8.12 12.12 14.12	

	дэхи ба 2, 3 - дахи нюурга хамаадал.		уншаха, даабаринууды нүүдье дүүргэхэ (Д. 168, 169 Фронтальна-дүүргэһэн даабаринууд даа шалгаха.)	тухай ойлгосотой танилсуулга. Номоор хүдэлмэри.	тобшолол гаргаха	нюурга хамаадалай түхэлтэй болгохо, харюугаа баталха.			ном хэрэглэлгэ.		
13	Шалгалтын хүдэлмэри.	1+1 саг	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Үгтэһэн грамматическа даабаринууд даа зүбөөр дүүргэхэ.	Шалгалтын хүдэлмэри.	Урда үзэһэнөө дабтаха.		15.12 19.12	
14	Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Четвертин дүн гаргалга.	2+1 саг	Индивидуальна-Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Бүлэгөөр хүдэлмэри- (Нэмэлтэ даабаринууды дүүргэхэ.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Алдуунууд даа зүбөөр заһахая оролдохо.	Алдуунууд даа заһахадаа, жэшээнүүды зүбөөр хэрэглэжэ, харюунууд даа баримталха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ.	21.12 22.12 26.12	

Буряад хэлэн, 6-дахи анги, 3 четверть.

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари	Нурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дүнгүүд			Шалгалтын гүхэлнүүд	Гэрэй даабари	ИКТ хэрэглэлгэ	Болзор	
				предметнэ	личносно	метапредмет нэ				түсэб өөр	үнэн
1.	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр	1 саг	Индивидуальна-үгтэһэн сэдэбтэ зохёолго бэшэхэ. Бүлэгөөр хүдэлмэри-түсэб табиха. Фронтальна-хөөрөө эмхидхэхэ	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Үгтэһэн даабарияа һайнаар дүүргэхэ.	Бэшэһэн хүдэлмэри дээ зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Зохёолгодоо тобшолол хэхэ, өөрынгөө хандаса харуулха.	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.		
2	Нюурта хамаадалай залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ, зохилдол.	1 саг	Индивидуальна-Номоор хүдэлмэри. § 12 дүрим уншаха, даабаринууды нүүды дүүргэхэ; Фронтальна-дүүргэһэн даабаринуудаа шалгаха.	Нюурта хамаадалай залгалтанууды һануулан дабтаха, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ.	Номһоо, хэшээл һээ абаһан мэдэсээ онсодхо хо.	Д. 169 Тус холбуулалнууды нэгэ үгөөр оршуулхадаа, нюурта хамаадалай залгалтанууды тэмдэглэхэ.	Тус сэдэбээр ямар мэдэсэ, шадабаритай болоһоноо нэрлэхэ	Багшын үзэмжөөр	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.		

3	Бэхижүүлгын хэшээл.	1 саг	Индивидуальна-«Буряад хэлээр тестнүүд». (Даабари 1, 47 н. Фронтальная-Даабари 3., 4, 47 н.	«Буряад хэлээр тестнүүд». Даабари 5, 47 н.	Юумэнэй нэрэнүүдые падеждэ зохилдуулаад, нюурта хамаадуулха. Зүбөөр хэрэглэжэ, мэдүүлэлнүүдые зохёохо.	«Буряад литература» гэхэн ном сооһоо нюурта хамаадалда байһан юумэнэй нэрэнүүдтэй мэдүүлэл нүүдые түүжэ бэшэхэ. Хэлэлгэ соо зүбөөр хэрэглэхэ.	Бэхижүүлгэ.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэг лэлгэ.		
4	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал.	1 саг	Фронтальная, индивидуальная хүдэлмэри, бүлэгөөр хүдэлмэри. Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр. Тобшолол хэхэ.	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадалай залгалтануудые һануулан дабтаха, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ	Юумэнэй нэрэнүүд өөртэ хамаадахадаа, тус юумэн өөрын гэхэн удхатай болодог гэжэ ойлгохо шухала. (Таблицаар хүдэлмэри: 77 н.)	Д. 185 Таабаринуудые таагты. Өөртэ хамаадалай түхэлтэй юумэнэй нэрэнүүдые ологты. Зохилдолой болон хамаадалай залгалтануудые тэмдэглэхэ.	Д. 180 асуудал нуудта харюуса ха	Д- 182	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ.		
5	Өөртэ хамаадалай түхэлэй залгалтануудай хэрэглэлгэ, бэшэлгэ	1 саг	Фронтальная, индивидуальная хүдэлмэри, бүлэгөөр хүдэлмэри. Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр. Тобшолол хэхэ.	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадалай залгалтануудые һануулан дабтаха, хэлэлгэдээ хэрэглэхэ	«Аяга сай» Д. 186 Текст уранаар уншаха, гол бодолыень элирүүлхэ, нюурта ба өөртэ хамаадаһан юумэнэй нэрэнүүдые түүжэ бэшэхэ, зүбөөр хэрэглэжэ,	Хэрэгтэй мэдэсээ бэдэрэн олохо. Дүримүүд дээрэ үндэһэлэн, тобшолол гаргажа шадаха.	Багшын үзэмжөөр дифференци рованна даабари нуудые дурадхажа болохо.	§ 13. Багшын үзэмжөөр	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэг лэлгэ.		

					мэдүүлэлнүүдые зохёохо.						
6	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр.	1 саг	Индивидуальна- үгтэһэн хэһэг уншаха. (Ород хэлэнһээ буриад хэлэн дээрэ оршуулга). Бүлэгөөр хүдэлмэри- зураг сээжээр зураха. Фронтальна- хөөрөө эмхидхэхэ.	Ород хэлэнһээ буриад хэлэн дээрэ оршуулга.	Оршуулха- даа зүбөөр мэдүүлэлнүү-дээ зохёохо. Мэдүүлэлэй байгуулгада анхаралаа хандуулха.	Үгтэһэн даабаридаа зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Удхатай, дэлгэрэнгы мэдүүлэл- нүүдые зохёон байгуулха.	Творчес ко хүдэлмэ ри. Зохёохы шадабари шалгаха.	Зохёолго бэшэхэ.	«Буриад хэлэн» сахим һураха ном хэрэг- лэлгэ. Толи хэрэг- лэлгэ.		
7	Ээ-эй, ээ-өө аялгануудые зүб бэшэлгэ	1 саг	Индивидуаль на- даабаринуудые дүүргэхэ; Бүлэгөөр хүдэлмэри; Фронтальна- Д. 190 «Сагаан эдеэн», һурагшын бэшэһэн диктант шалгаха, алдуунуудыень олохо.	-Ээ-эй, ээ-өө аялгануудые зүб бэшэлгэдэ анхаралаа хандуулха, эдэ аялгануудтай үгэнүүдые хэрэглэжэ, зүбөөр мэдүүлэлнүүдые зохёохо.	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, харилсаанда хабаадаха.	Хэрэгтэй мэдэсээ бэдэрэн олохо. Дүримүүд дээрэ үндэһэлэн, тобшолол гаргажа шадаха.	Багшын дурадха һан даабари дүүргэхэ, шалгалтын асуудал нуудта харюусаха.	Д. 191	«Буриад хэлэн» сахим һураха ном хэрэг лэлгэ.		
8	Юумэнэй нэрын бии бололго	1 саг	Фронтальна, индивидуальна хүдэлмэри, бүлэгөөр хүдэлмэри. Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр.	Ямар аргануудаар юумэнэй нэрэнүүд бии болоноб, ямар залгабаринууд хэрэглэгдэнэб гэһэн мэдэсэтэй	Хүниие шагнажа, ойлгожо һураха; хүнтэй суг хүдэлжэ, үгыень анхаржа, һанал бодолоо хэлэжэ һураха.	Һуралсалай зорилго ойлгожо, табижа, бээлүүлжэ шадаха.	Д. 199 Ямар аргаар үгэнүүд бии болооб? Сээжээр хэлэхэ.	Баг шын үзэм жөөр	«Буриад хэлэн» сахим һураха ном хэрэг лэлгэ.		

			Тобшолол хэхэ.	болохо, юумэнэй нэрэнүүдые бии болгожо шадаха.							
9	Юумэнэй нэрээр шалгалтын хүдэлмэри (багшын үзэмжөөр).	1 саг	Индивидуальна. Буряад хэлэнэй сахим хураха бэшэг. Шалгалтын тест.	Юумэнэй нэрээр мэдэсэ шалгаха	Асуудалнуудаа анхаралтайгаар уншаха, электронно ном соо хүдэлхэ дадал үргэдхэхэ, бээ даагаад хүдэлмэрилхэ.	Шалгалтын хүдэлмэридэ харюусалгатайгаар хандаха, тобшолол гаргажа хураха.	Бэхижүүлгын хүдэлмэри.	Шалгалтын асуудалнуудта харюу бэлдэхэ (84 н.)	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэл гэ.		
Тэмдэгэй нэрэ (6 саг)											
10	Тэмдэгэй нэрэ.	1 саг	Индивидуальна-91 н. Мойһон ямар бэ, зураглаха. Д. 209 92 н. «Гүлгэн» уншаха, гүлгэн ямархан бэ гэжэ шадаха гүт? Юундэ? Зохёол хонирхолтой болгон бэшэхэ. Бүлэгөөр хүдэлмэри.	Тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соо олохо, илгахэ; грамматическа шэнжэнүүдын, синтаксическа үүргыень элирүүлхэ. Тэмдэгэй нэрэ тухай мэдэсээсэ схемээр харуулха	Һуралсалай зорилго ойлгожо, табижа, бэлүүлжэ шадаха.	Тэмдэгэй нэрэнүүдэй хэлэлгэ соохи уран хайханай үүргэ мэдэрхэ	Зохёохы шадабари шалгаха.	«Мойһон» тухай шүлэг зохёохо.	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэл гэ.		
11	Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд	1 саг	Индивидуальна-номоор хүдэлмэри. Фронтальная хүдэлмэри	Тэмдэгэй нэрэнүүд удхаараа шанарта болон харилсаата гэжэ илгардаг гэхэн ойлгосотой танилсуулха.	Харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүдэй залгабарииень илгажа шадаха, абтаһан тэмдэгэй нэрэнүүдые зүбөөр бэшэхэ арга үргэдхэхэ.	Хүниие шагнажа, ойлгожо хураха; хүнтэй суг хүдэлжэ, үгыень анхаржа, сэгнэлтэ үгэхэ.	Һурагша бүхэн тус сэдэб хэр зэргэ ойлгобо гээшэбиб, юун дээрэ саашань хүдэлхөөр бэ, ямар	Д- 222 (3)	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэл гэ.		

							алдуунууды е хэнэбиб гэһэн асуудалнуу дта өөрөө харюу үгэжэ шадаха ёһотой.				
12	Тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд.	1 саг	Индивидуальная хүдэлмэри – дифференцирова н на дасхалнууд . Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр. Тобшолол хэхэ.	Шанарта тэмдэгэй нэрэнүүд юрын, сасуулһан, үлүүлһэн гэхэн гурбан зэргэнүүдтэй гэжэ гэжэ өөһэдөө дүн гаргаха.	Үгынгөө нөөсэ баяжуулха, бурыадаар сэбэрээр, зүбөөр дуугарха, хэлэхэ эрмэлзэл түрүүлхэ.	Хүнүүдэй хоорондоо харилсаха журам сахин, хэлэлгын байдалда хабаадаха.	Абаһан мэдэсээ бэхижүүлгы н даабаринуу дые дүүргэхэ (Д.223, 225 г.м.)	Багшын үзэмжөөр	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэл гэ.		
13	Тэмдэгэй нэрые хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай	1 саг	Индивидуальная- номоор хүдэлмэри § 19. Бүлэгөөр хүдэлмэри: Д. 247 Фронтальна- Д.249	Олонхи ушарта тэмдэгэй нэрэнүүд юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэдэг гэхэн ойлгосотой танисуулха	Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө хүдэлмэри, ажаябуулга шалгаха, сэгнэлтэ үгэхэ, заһаха.	Тэмдэгэй нэрэнүүдэй хэлэлгэ соохи уран һайханай үүргэ мэдэрхэ.	Д. 246 Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһ эн тэмдэгэй нэрэнүүд мэдүүлэлэй ямар гэшүүн болоноб гэжэ элирүүлхэ, тобшолол гаргаха	Д. 248	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэлгэ.		

14	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэсэн тэмдэгэй нэрын зохилдол	1 саг	Индивидуальна- номоор хүдэлмэри Д. 250 Бүлэгөөр хүдэлмэри: Д. 251 Фронтальна- Д. 252	Тэмдэгэй нэрэнүүдые зохилдуулхада, юумэнэй нэрын зохилдолой дүрим баримталагдадаг гэхэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Юумэнэй нэрын зохилдолой дүрим баримталан, тэмдэгэй нэрэнүүдые падеждэ зохилдуулха.	Үгэ ямар аялганаар, хашалганаар хүүлтэнэб, тэрээнхээ дулдыдажа залгалтануудыен ь бэшэхэ.	Асуудалда харюу үгэхэ: Зохилдолой түхэлэй үгэнүүд хэлэлгэ соо ямар үүргэтэйб?	§ уншаха. (Тэмдэгэй нэрэнүүдые падеждэ зохилдуулха.)	Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.		
15	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэсэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	1 саг	Индивидуальна хүдэлмэри – дифференцированна дасхалнууд . Бэшэ упражненинүүд багшын үзэмжөөр. Тобшолол хэхэ.	Тэмдэгэй нэрэнүүдые нюурта ба өөртэ хамаадуулхада, юумэнэй нэрын хамаадалай залгалтануудые абадаг гэхэн ойлгосо үргэдхэлгэ.	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэсэн тэмдэгэц нэрэнүүдые зүбөөр нюурта ба өөртэ хамаадуулжа нураха.	Д. 253 Тус мэдүүлэлнүүд соо нэрын орондо хэрэглэгдэсэн тэмдэгэй нэрэнүүдые илгахэ. Ямар залгалтанууд тайб гэжэ элирүүлхэ. Дүн гаргахэ.	Д. 255 Тус даабари дүүргэхэдээ , өөхэдөө тобшолол гаргахэ.	111-дэхи нюурта «Тэмдэгэй нэрэ» гэхэн разделээр шалгалтын асуудалнуудта сээжээр харюусаха	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.		
16	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри Баир Барадиевай «Гурбан зөөлэн» гэхэн зурагаар зохёолго бэшэхэ.	1 саг	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл. Д.262 116 н. «Эхэ эсэгийн хургаал, захяа» Буряад зоной хургаал тухай уншаха.	Зураг дээрэ юу хараханаа бодомжолхо.	Зурагай гол удха (сюжет) элирүүлхэ.	Уран гоёор, тодо хурсаар зохёолгоёо бэшэхэ.	Зохёолго бэшэхэдээ, сэглэлтын тэмдэгүүдые зүбөөр хэрэглэхэ.	Урда үзэхэнөө дабтаха.	Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.		
17	Тоогой нэрэ	1 саг	Разделэй эхиндэ үгтэсэн зурагаар хөөрэлдөө ябуулха. Ном соо	Тоогой нэрын гол морфологи ческа шэнжэнүүдтэйн	Хэшээлэй сэдэбээр хүдэлмэри.	Мэдэсээ үргэдхэхэ, тоогой	Д. 271 Тоогой нэрэнүүдые илгахэ,	Д. 272	«Буряад хэлэн» сахим		

			үгтэһэн алгоритмическэ асуудалнуудаар хүдэлхэ. Индивидуальна- Д. 264 Фронтальна- Д. 266	ба синтаксическа үүргэтэйн танилсуулха.	Теоритой танилсан, тобшолол гаргаха.	нэрэнүүдэй үүргэ элирүүлхэ	мэдүүлэлэй ямар гэшүүн болоноб, элирүүлхэ		хураха ном хэрэглэлгэ.		
18	Тоогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрэнүүд. Тоолоһон тоогой нэрын хүүлэй –н хашалганай хэрэглэлгэ.	1 саг	Хэшээлэй сэдэбээр хүдэлмэри- Д. 273 Д.275 Тус даабари дүүгэхэдээ, өөһэдөө тобшолол гаргаха.	Тоогой нэрэнүүд 4 бүлэгтэ хубаарна гэжэ хурагшад тобшолол гаргаха; тоолоһон тоогой нэрэнүүдэй баялигтай танилсаха.	Өөрынгөө ажалаа ондоо хурагшад хурагшад хүдэлмэритэй зэргэсүүлхэ, сасуулха, ойлгоогүйгөө хүсөөхэ.	Тоолоһон тоогой нэрэнүүдэй хүүлэй –н хашалган ямар ушарта тэрэ зандаа үлэнэб, ямар ушарта унанаб гэжэ тобшолол гаргаха, алдуугүйгөөр бэшэжэ, аман хэлэлгэдээ хэрэглэжэ хураха.	Д. 275 дүүргэхэ. Тус даабари дүүргэхэ дээ, өөһэдөө тобшолол гаргаха.	Гэрэй даабари багшын хараагаар .	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ.		
19	Шалгалтын хүдэлмэри	1 саг	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Үгтэһэн грамматическа даабаринуудаа зүбөөр дүүргэхэ.	Шалгалтын хүдэлмэри.	Урда үзэхэнөө дабтаха.			
20	Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Четвертиин дүн гаргалга.	1 саг	Индивидуальна-Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Бүлэгөөр хүдэлмэри-Нэмэлтэ даабаринууды дүүргэхэ.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Алдуунуудаа зүбөөр захиахаяа оролдохо.	Алдуунуудаа захиахадаа, жэшээнүү дые зүбөөр хэрэглэжэ, харюунуудаа баримталха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Урда үзэхэнөө дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ.		

Буряад хэлэн, 6-дахи анги, 4 четверть. 16 саг.

№	Хэшээл эй сэдэб	Сагай хубаари	Һурагшад ай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дунгууд			Шалгалт ын түхэлнүүд	Гэрэй даабари	ИКТ хэрэглэл гэ	Болзор	
				предметн э	личностно	метапредмет нэ				түсэбөөр	үнэн
1.	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэм жөөр.	1 саг	Индивидуальна- үгтэһэн сэдэбтэ творческэ хүдэлмэри бэшэхэ. Бүлэгөөр хүдэлмэри-түсэб табиха. Фронтальна-хөөрөө эмхидхэхэ	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Үгтэһэн даабари яа найнаар дүүргэхэ.	Бэшэһэн хүдэлмэри дээ зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Зохёолгодоо тобшолол хэхэ, өөрынгөө хандаса харуулха.	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Урда үзэһэнөө дабтаха. «Хабарнай дуулаһаар...» гэхэн сэдэбтэ мэдүүлэлнүүды е зохёохо.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэл гэ.		
2	Дугаарлаһан, Баглуулаһан, Суглуулаһан тоогой нэрэнүүд	1 саг	Фронтальна-128- дахи нюурай теоритой танилсаха. Индивидуальна номоор хүдэлмэри, даабари нууды дүүргэхэ	Дугаарлаһан, баглуулаһан, суглуулаһан тоогой нэрэнүүды е хэлэлгэ соо илгажа, бии болгожо, хэлэлгэдээ хэрэглэжэ һураха	Тоогой нэрэнүүдын юрэнхы ажабайдалда а хэрэглэжэ һураха, үгынгөө нөөсэ баяжуулха.	Үгын нөөсэ баяжуулха, тэмдэгтэ модельнүүды бии болгохо, тэдэнтэй хүдэлхэ.	Д. 282, 287,292 дүүргэхэ, мэдэсээ бэхижүүл хэ	Багшын хараагаар.	«Буряад хэлэн» сахим һураха ном хэрэглэл гэ.		
3	Тоогой нэрын удхаараа илгарал	1 саг	Фронтальна-Тоогой нэрын удхаараа	Тоогой нэрэнүүд удхаараа ба хэрэг	Урда хэшээлнүүд тээ абahan мэдэсээ	Юу ойлгонгүй үлөөбиб, али муу ойлгообиб,	Д. 299 Тоогой нэрэнүү	Д. 295	«Буряад хэлэн» сахим һураха		

			илгарал гэхэн таблицаар ажал ябуулагдаха. Д. 297	лэлгээрээ 4 янза болон илгарна гэжэ хургашда өөһэдөө дүн гаргаха, залгата нуудтань анхаралаа табиха.	үгтэһэн таблицатай сасуулан хараха, зэргэсүүлхэ. Бүхы тоогой нэрэнүүд 4 бүлэгтэ илгарна гэжэ тобшолол гаргаха.	тэрэнээ усадхахын тула яажа хүдэлхэбиб гэжэ хурагша бүхэн ойлгохо шухала.	дые илгахы, шүүлбэ ринүүдые хэхэ		ном хэрэглэл гэ.		
4	Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэл гэ тухай	1 саг	Фронтальна – 135-дахи нюурта байхан таблицаар хүдэлмэри. Индиви дуальна- Д. 300, 303	Элдэб тоогой нэрэнүүд аман болон бэшэмэл хэлэлгэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэ дэг байна, тиимэһээ ажабай далдам хэрэгтэй гэхэн ойлгосо той болохо.	Хэшээлдээ табиһан хуралсалай зорилгоор хэрэгтэй мэдэсэ бэдэрэн олохо, илган гаргаха.	Тоогой нэрэнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ мэдэрхэ, оролдохо	Абаһан мэдэсээ үгтэһэн таблицануу дтай зэргэ сүүлжэ, анхаралтайг аар ажаглажа, падежэй залгалтануу дые зүб бэшэлгээр өөһэдөө тобшолол гаргаха.	Д. 313 137-дохи нюурай шалгалтын асуудал нуудта харюу бэлдэхэ.	«Буряд хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэл гэ.		
5	Х.х.х. Творчес ко хүдэлмэ ри.	1 саг	Индивидуаль на- үгтэһэн хэхэг уншаха. Үгүүлэл шэлэжэ оршуулхадаа, тоогой	Ород хэлэнһээ буряд хэлэн дээрэ оршуулга.	Оршуулха- даа зүбөөр мэдүүлэл нүүдээ зохёохо. Мэдүүлэ	Үгтэһэн даабаридаа зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Удхатай,	Творческо хүдэлмэри. Зохёохы шадабари шалгаха.	Зохёолго бэшэхэ.	«Буряд хэлэн» сахим хураха ном хэрэг- лэлгэ.		

			нэрэнүүдыг зүбөөр хэрэглэхэ. (Ород хэлэнһээ буряад хэлэн дээрэ оршуулга). Фронтальна-оршуулга.		лэй байгуулга да анхаралаа хандуулха.	дэлгэрэнгы мэдүүлэл-нүүдыг зохёон байгуулха.			Толи хэрэглэлгэ.		
6	Түлөө нэй нэрэ.	1 саг	Индивидуальна- § 25, Фронтальна-Разделэй эхиндэ үгтэһэн зурагаар хүдэлхэ н.144	Түлөөнэй нэрын гол морфологи ческа шэнжэ нүүдтэй нь ба синтаксическа үүргэ тэйнь танилсуулха.	Түлөөнэй нэрэнүүдыг олохо. Ямар шэнжэ нүүдээрнь олообта? Харьюугаа баталха. Д. 322, 15 н.) Г. Чимитов «Манай хургуули».	Түлөөнэй нэрэнүүдыг хэрэглэжэ, мэдүүлэлнүүдыг зохёохо.	Зохёохы шадабари шалгаха.	§25., Түлөөнэй нэрэнүүдыг хэрэглэжэ, мэдүүлэлнүүдыг зохёохо.)	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ .		
7	Түлөө нэй нэрын удхаараа илгарал	1 саг	Индивидуальна- § 26,. Д. 325, 327 г.м. түлөөнэй нэрэнүүдыг ажаглаха. Фронтальна- Д. 324	Түлөөнэй нэрэнүүд 6 янзаар илгардаг гэһэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Түлөөнэй нэрэнүүдэй залгалтануудтань гол анхарал табиха, элдэб янзын түлөөнэй нэрэнүүдыг бии болгожо хураха;	Аман болон бэшэмэл хэлэлгэдээ зүбөөр, үргэнөөр хэрэглэжэ хураха.	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал хэр зэргэ ойлгоһые нь шалгаха.	Ньюурай, зааһан, асууһан, хамтадхаһан, илгаһан, тодо бэшэ түлөөнэй нэрэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдыг зохёохо.	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном хэрэглэлгэ .		
8	Түлөө нэй нэрын	1 саг	Индивидуальна- Д. 347, 348, 349	Түлөөнэй нэрэнүүд тоодо хубилхада	Үгтэһэн түлөөнэй нэрэнүүдыг олоной	Түлөөнэй нэрын олоной тоо тухай мэдэсэтэй	«Буряад хэлэн» сахим хураха ном	Багшын хараагаар	«Буряад хэлэн» сахим хураха		

	олоной тоо.		Бүлэгөөр, фронтальна багшын хараагаар	а, заримани нь ондоо нууригтай болодог гэхэн ойлгосотой танилсуулха.	тоодо табяад, мэдүүлэлнүү дые зохёохо.	болохо, залгатанууд тань анхаралаа табиха.	хэрэглэн, холбоо текст зохёохо.		ном хэрэглэлгэ .		
9	Түлөөнэй нэрын зохилдол.	1 саг	Индивидуальна- § 28, 156 н. уншаха. Таблицаар хүдэлмэри н. 157 Фронтальна- Д. 351,352	Түлөөнэй нэрэнүүд зохилдо дог. Бэшэхэ дүримын юумэнэй нэрэнүүдэй дүримдэ адли гэхэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Юумэнэй нэрын түлөө хэрэглэгдэхэн түлөөнэй нэрэнүүд падеждэ зохилдодог байна гэжэ дүн гаргаха.	Абаһан мэдэсээ тобшолжо, онсодхожо нураха.	Түлөөнэй нэрэнүүдэй зохилдол хэр зэргэ ойлгоһые нь шалгаха.	Д. 353	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ .		
10	Түлөөнэй нэрын хамаадал.	1 саг	Индивидуальна- § 29, 148 н. уншаха. Таблицаар хүдэлмэри (159-160 н.) Фронтальна- Д. 354, 355	Түлөөнэй нэрэнүүд нуурта ба өөртэ хамаададаг . Бэшэхэ дүримын юумэнэй нэрэнүүдэй дүримдэ адли гэхэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Хоёр хоёроор, бүлэгөөр хүдэлхэ шадабарие нь үргэдхэхэ.	«Мама-первый твой друг...» үгүүлэл оршуулха, нэрлэхэ. Д. 360 н. 162	Түлөөнэй нэрэнүүдэй хамаадал хэр зэргэ ойлгоһые нь шалгаха.	163-дахи нуурта шалгалтын асуудалнуудта харюусаха	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ .		

11	Практическа хүдэлмэри (Багшын үзэм жөөр)	1 саг	Индивидуальна-даабаринууды дүүргэхэ.	Түлөөнэй нэрын гол морфологическа шэнжэнүүдын ба синтаксическа үүргэнь, түлөөнэй нэрын бэшэхэ дүримын юумэнэй нэрэнүүдэй дүримдэ адли гэхэн ойлгосо үргэдхэхэ.	Урда үзэхэнөө бэхижүүлгэ.	Түлөөнэй нэрэнүүды хэрэглэжэ, мэдүүлэлнүүды зохёохо.	Түлөөнэй нэрын гол морфологическа шэнжэнүүдын ба синтаксическа үүргын, түлөөнэй нэрын бэшэхэ дүримын хэр зэргэ ойлгоһыень шалгах.	§§ дабтаха.	«Буряад хэлэн» сахим хураханом хэрэглэлгэ.		
12	Дайбар үгэ. Анхан ба гарахан дайбар үгэнүүд.	1 саг	Индивидуальна-§ 30, Д. 370 Фронтальна-Д. 369 проблемнэ асуудалтай даабари	Дайбар үгын гол морфологическа шэнжэнүүдтэйн ба синтаксическа үүргэ тэйн танил суулха.	Бодото байдалдаа дайбар үгэнүүды үргэнөөр хэрэглэжэ хураха.	Дайбар үгэнүүды хэрэглэжэ, мэдүүлэлнүүды зохёохо.	Зохёохы шадабари шалгах.	§ 30. Даабари-багшын хараагаар	«Буряад хэлэн» сахим хураханом хэрэглэлгэ.		
13	Дайбар үгэнүүдэй удхаа	1 саг	Индивидуальна-Д. 377, 378 Фронтальна- Д. 381	Дайбар үгэнүүд удхаараа б бүлэгтэ илгардаг	Дайбар үгэнүүды адли түхэлтэй дахуул	Мэдэсээ онсодхохо, тобшолхо аргатай болохо;	Бэхижүүлгын хүдэлмэри-Д. 384, 385	176-дахи нюурай шалгалтын асуудалнуудта харюу бэлдэхэ.	«Буряад хэлэн» сахим хураханом		

	раа илгарал.			гэһэн ойлгосотой танилсуулга.	үгэнүүдһээ илгаруулхашадабаритай болохо	өөрынгөө ажалда сэгнэлтэ табижа нураха.			хэрэглэлгэ .		
14	Шалгалтын хүдэлмэри.	1 саг	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Үгтэһэн грамматическа даабаринуудаа зүбөөр дүүргэхэ.	Шалгалтын хүдэлмэри.	Урда үзэһэнөө дабтаха.			
15-16	Жэл соо үзэһэнөө дабталга.	2 саг	Индивидуальна-«Буряад хэлээр тестнүүд».	Урда үзэһэн темэнүүдэ э бэхижүүлгэ э.	Үзэһэн темээр һонирхохо, сугтаа хүдэлхэ дадалаа үргэдхэхэ.	Үгын баялиг, бэшэмэл ба аман хэлэлгээ хүгжөөхэ.	Бэхижүүлгэ .		«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ .		

5. Нурагшадай мэдэсэ шадабариин гол эрилтэнүүд

Нурагшад иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:

Үгэ соохи үзэгүүд ба абяануудые зүбөөр илгаруулха, шүүлбэрилхэ, үгэнүүдые бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүдые байгуулгаарнь шүүмжэлхэ, юрын болон орёо мэдүүлэлнүүдые зохёохо; буряад болон абтаһан үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, үгэнүүдые болон мэдүүлэлнүүдые зүб үгүүлхэ, бэшэхэ; юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан найруулгануудые бэшэхэ түсэб табижа шадаха.

Фонетикэ, графика, орфоэпи, орфографи шудалан үзэлгэ хадаа буряад хэлэнэй абяанай системын онсо зүйлнүүдые харуулха, абяан үзэг хоёрые худхахагүй, литературна үгүүлбэриин хэм баримталха, зүб бэшэлгын дүримүүдые хэрэглэжэ шадаха болохо ёһотой. Үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые, үгүүлэлнүүдые зүбөөр галиглажа нурабал, фонетическэ шүүлбэри зүбөөр хэгдэхэ.

Тус программа соо лексикологи ба фразеологи гэхэн сэдэбүүдтэ онсо нуури үгтэнэ. Буряад хэлэнэй үгын баялиг, тэрэниие баяжуулха гол аргууд, хэлэнэй уран аргуудые: эпитет, метафора, синекдохэ, гиперболэ – эдэ бүгэдые нурагшад эдэбхитэйгээр хэрэглэжэ нураха ёһотой. Лексикологёор мэдэсэнүүд морфологи, синтаксисше шудалха үедөө нэмэгдэхэ, бэхжүүлэгдэхэ. Буряад литературын хэшээлнүүдтэ зохёолой хэлэнэй шүүмжэлгэ хэхэдэ, лексикээр хүдэлмэри ябуулагдаха болоно. Түрэл хэлэнэйнгээ арга боломжые, тодо, хурса, ураниие улам бүри дүүрэнээр хэрэглэжэ нургаха шухала. Нурагшадые лексическэ шүүлбэридэ нургаха хэрэгтэй.

Морфологи шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгын бүридэл ба үгын бии болодог аргуудтайнь танилсана. Үгын удхата хубинууд – үндэһэн ба залгабаринуудай үүргэ тухай, үгэнүүдые холбодог арга зэбсэгын болохо залгалта тухай ойлгосо нурагшадта үгэхэ, үгые ганса бүридэлөөрнь шүүлбэрилжэ нураха бэшэ, мүн баһа ямар үгэхөө яагаад бии болоһыень ойлгуулха шухала юм. Үгын бүридэлөөр ба үгын бии бололгоор шүүлбэридэ наринаар хандаха, зүб бэшэлгэтэйн холбоотойгоор хараха. Хэлэлгын хубинуудай морфологическа шэнжэнүүдые ойлгон, тэдэнэй хоорондох адли ба ондоо зүйлнүүдые мэдэжэ абаха зорилго табигдана.

Синтаксис шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэл, мэдүүлэл доторхи үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд, мэдүүлэлэй тусгаарлагдаһан гэшүүд, присагтна ба дееприсагтна дахуулалтай мэдүүлэлнүүд, юрын ба орёо мэдүүлэлнүүдэй гол янзанууд тухай мэдэсэ, хэрэглэхэ шадабари бата бэхээр ойлгожо абаха ёһотой. Мэдүүлэлнүүдые уншахадаа, хоолойн аялга ашагладаг байха хэрэгтэй. Нурагшадые сэглэлтын тэмдэгүүдые зүбөөр табиha дүй дүршэлтэй болгохоһоо гадна, мүн

баһа уран уншалгыень хүгжөөхэ байна. Морфологи синтаксис хоёрой хоорондохи холбоо хараада абаха шухала юм. Зүб бэшэлгын дүримүүд, сэглэлтын тэмдэгүүдээр дүримүүд, шалгахань бэрхэтэй орфограммануудта анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Грамматикын тодорхойлолгонууды ба дүримүүды сээжэлдэхэ гэнэн зорилготой бэшэшье һаань, тэдэниие сохом тодоор, удхыень ойлгожо, найруулан хэлэхэ эрилтэ һурагшадта табиха.

Лингвистическэ шүүлбэринүүды саг үргэлжэ үнгэргэжэ байхада, һурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал гуримшаха ёһотой.

Һуралсалай мониторинг хэхэ эрилтэнүүд

Буряад хэлээр һуралсалай мониторинг четвэртнүүдэй һүүлээр гү, али түрүүшын ба хоёрдохи һуралсалай хахад жэлнүүдэй дүнгүүдээр гэршэлэгдэдэг.

Мониторинг һурагшадай һуралгын дүнгүүды сасуулан, зэргэсүүлэн, шүүлбэрилэн хэгдэхэ ёһотой. Удаадахи хүдэлмэринүүдэй дүнгүүдээр һуралсалай мониторинг элирүүлэгдэхэ: шалгалтын упражненинүүд, бэшэмэл харюунууд, тестнүүд, диктантнууд, шалгалтын холимог хүдэлмэри, аман шалгалта, хөөрэлдөөн, һурагшадтай уридшалан хүдэлэлгэ, хүсэд шийдхэгдээгүй асуудалнууды шэнжэлүүлэн тайлбарилга, рефератууды бэшэлгэ, олониитын ажалда хабаадалга, элидхэл хэлгэ ба бусад.

Аман шалгалтаар элирүүлэгдэхэ үрэ дүнгүүд: һурагшадай хэлэн тодо сэбэр, уян нугархай, һанал бодолоо эли тодоор холбожо, мэдүүлэл, үгүүлэл болгон хэрэглэжэ шадаха ёһотой. Һуралсалай мониторинг элирүүлгэдэ холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэрин дүнгүүд оролсодог.

Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри

Буряад хэлэнэй багша хэшээлнүүдээ класһаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэрээр баяжуулдаг. Буряад хэлээр хэшээлһээ гадуурхи хүдэлмэри элдэб янзын байха ушартай: кружогууд, бүлгэмүүд (жэшээлхэдэ, түрэлхи хэлэндээ дуратайшуулай бүлгэм, аман зохёолой кружок г. м.), конкурснууд ба олимпиаданууд (уранаар уншагшадай, хөөрэгшэдэй, зохёолшодой, уран зохёол шүүмжэлэгшэдэй мүрысөөнүүд, грамматическа олимпиада г. м.), тусхай сэдэбтэ зорюулһан Баярай үдэрнүүд, буряад хэлэнэй танхим байгуулга; буряад хэлэндэ, хэлэ шэнжэлдэг эрдэмтэдтэ, дурасхаалта һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан тусхай ханын сонин гү, али бюллетень гаргалга, сониндо үгүүлэл бэшэлгэ ба бусад.

Бурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ хэм.

1) Бурагшадай аман харюу сэгнэлгэ

Грамматикаар бурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал элирүүлхэ аргын нэгэн хадаа аман асуудал болоно.

Тухай темээр бурагшын аман харюу холбоо удхатай мэдээсэл боложо, грамматика хэр зэргэ тодорхойгоор мэдэдэг, ойлгодог байһыень элирүүлнэ.

Бурагшын аман харюу удаа дараалан хубаринан байха ёһотой.

Жэшээлхэдэ, түлөөнэй нэрын удха шанар, илгаа тухай асуудалда бурагша иимэрхүү харюу үгэхэ болоно:

- түлөөнэй нэрын тодорхойлолго;
- түлөөнэй нэрэ юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүдэй али нэгэнэй түлөө хэрэглэгдэдэг гэжэ жэшээ дээрэ харуулха;
- түлөөнэй нэрын илгаае (нюурай, зааһан, асууһан г. м.) нэрлэхэ, жэшээ дээрэ харуулха.

Бурагшын хөөрөжэ дүүргэхэдэ, материал хэр зэргэ мэдэрэлтэйгээр, гүнзэгыгөөр ойлгон абаһыень багша асуудалаар элирүүлнэ. Эндэ бурагшад үгын удха зүбөөр ойлгоһоноо, үгтэһэн үгэдэ түрэл үгэ тааруулан олохо, үндэһыень ойлгохо, үгэ ба конструкции хэлгэхэ шадабаритай байһанаа харуулна.

Бурагшадай мэдэсэ, шадабари, дүршэл шалгалгада грамматическа шүүлбэри ехэ тухатай. Шүүлбэри бурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэтэй, тэдэнэй грамматикын дүримүүдые ойлгоходо туһа боложо үгэдэг.

Бурагшадай аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ юумэндэ анхаралаа хандуулха:

- харюуны зүб, дүүрэн гү;
- үзэһэн материалаа хэр зэргэ ойлгооб;
- үгэ хэлээ хэр зэргэ зүб найруулжа харюусааб;
- мэдүүлэл найнаар зохёожо, мэдүүлэл соо хоолойн аялга зүбөөр табижа, үгэ зүбөөр хэрэглэжэ, грамматическа шүүлбэри хэжэ шадана гү;
- бурагшын зохёоһон мэдүүлэлэй найруулал зүб гү.

Аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ эрилтэ баримталха:

«5» сэгнэлтэ хэрбээ бурагшын шудалан үзэһэн материалаа хүсэд дүүрэнээр мэдэхэ, тодорхой найнаар найруулжа, хэлэн тухай ойлгосодо зүб тодорхойлго үгэжэ, ханамжаяа үндэһэ баримтатай болгожо, өөрынгөө зохёоһон жэшээ харуулжа, материалай удаа дараае алдангүй, литературна хэлээр, эли тодоор дамжуулжа шадаха байхадань;

«4» сэгнэлтэ хэрбээ хурагшын харюу «5» гэхэн сэгнэлтэдэ табигдадаг эрилтэ хангамаар аад, зүгөөр 1–2 алдуутай, багшын ажаглаһанай хойно, тэрэнээ өөрөө заһажа, найруулан хэлэхэдээ, удаа дараагай ба хэлэнэй 1—2 алдуу гаргаһан байхадань;

«3» сэгнэлтэ хэрбээ хурагша тус темын гол зүйл мэдэхэ ба ойлгохо байһанаа харуулжа, материалаа дутуу найруулһан, ойлгосо тодорхойлгодо гү, али дүрим дутуу мэдэхэ, һанамжаяа үндэнэ баримтатай болгожо, өөрөө жэшээ үгэжэ шадаагүй, материал найруулхандаа удаа дарааень эбдэнэн, хэлэнэй талаар алдуу гаргаһан байхадань;

«2» сэгнэлтэ хэрбээ хурагша үзэнэн материалаа ехэнхиень мэдэхэгүй, тодорхойлго ба дүрим хэлэхэдээ удхыень хазагайруулһан, материал ойлгожо ядангыар, гуримгүйгөөр найруулһан байхадань табиха.

Хангалтатай сэгнэлтэ («5», «4», «3») нэгэ доро үгтэнэн харюугай түлөө (хурагшын бэлэдхэл шалгалгада тусхай саг үгтэнэн байхадань) табигдахаһаа гадна, мүн таһалдаһан, бүхэли хэшээлэй турша соо хурагшын үгтэнэн хэдэн багашаг харюугай түлөө хамтаруулан табигдаха.

2) Диктант сэгнэлгэ

Диктант бэшэлгэ хадаа хурагшадые бэшэгэй дүримдэ, сэглэлтын тэмдэгүүдтэ, найруулалда, бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха арга зэбсэгэй нэгэн болоно. Диктант хурагшадай анхарал дээшэлүүлдэг, һанал бодолыень зүбөөр эмхидхэдэг, өөһэдыгөө шалгаха дүршэлтэй болгодог. Диктант бэшүүлхын тула холбоотой текст хэрэглэбэл зохистой. Энэ текст мүнөө үеын уран зохёолой хэлэнэй эрилтэ баримталһан байха ёһотой.

Диктантын аша туһань хоёр зүйлһөө дулдыдаха: а) текстын шанарһаа; б) текст зүбөөр бэшүүлхэ багшын шадабарихаа.

Диктантын текст иимэ байха ёһотой:

1. Диктантын текст уран зохёолой хэлэн дээрэ бэшэгдэнэн байха зэргэтэй.
2. Текст соохи мэдүүлэл дүүрэн удхатай байха. Шадаал һаа, холбоотой текст бэшүүлхэ хэрэгтэй. Текстын ба тэрэнэй үгын удха хурагшадта бэлээр ойлгогдохо ёһотой.
3. Диктант хурагшадай үзэнэн, мэдэхэ дүримдэ бэшүүлхэ. Нэгэ текст соо олон хүшэр дүрим орохо ёһогүй.

Багша диктантын текст найнаар, тодоор, уран гоёор уншаха уялгатай.

4. Диктантын текст класс класста таараһан, хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

Диктант бэшүүлхэ текстын юрэнхы хэмжээн:

5 класста – 70–80 үгэ;

6 класста – 80–90 үгэ;

- 7 класста – 90–100 үгэ;
- 8 класста – 100–110 үгэ;
- 9 класста – 110–130 үгэ;
- 10 класста – 130–150 үгэ;
- 11 класста – 150–180 үгэ.

Ажаглалта: хэрбээ диктантда грамматическа даабари үгтэһэн байгаа һаань, хэмжээн 10–15, дээдэ классуудта 20–30 үгөөр үсөөн болохо.

Словарна диктант хүндэ бэшэлгэтэй үгэ һурагшадай хэр зэргэ зүбөөр бэшэжэ шадаха болоһыень шалгадаг. Словарна диктантын үгэнүүдэй тоо:

- 5 класста – 10–15 үгэ;
- 6 класста – 15–20 үгэ;
- 7 класста – 20–25 үгэ;
- 8 класста – 25–30 үгэ;
- 9 класста – 30–40 үгэ.

Словарна диктант сэгнэхэдээ, иимэ сэгнэлтэ табиha:

- «5» сэгнэлтэ алдуугүй диктантын түлөө;
- «4» сэгнэлтэ 2–3 алдуутай диктантын түлөө;
- «3» сэгнэлтэ 3–5 алдуутай диктантын түлөө;
- «2» сэгнэлтэ 6-һаа дээшэ алдуутай диктантын түлөө.

3) Зохёолго сэгнэлгэ:

«5» сэгнэлтэ темэдэ сэхэ, дүүрэн харюу үгэһэн, литературна материал һурагшын гүнзэгыгөөр ойлгожо, мэдэжэ хэрэглэһые харуулһан, бэшэгдэһэн ушарта сэгнэлтэ үгэжэ шадаһан, һанал бодолойнгоо бэеэ даангиие харуулһан, үгэ шэлэн абалга ба мэдүүлэл байгуулгада алдуугүй, тодо хурсаар ба уран һайханаар найруулагдаһан, бэшэгэй дүримдэ алдуугүй бэшэгдэһэн зохёолгын түлөө;

«4» сэгнэлтэ литературна материал һурагшын һайн мэдэһэн, һанал бодолоо удаа дараа үндэһэ баримтатайгаар найруулжа, шухала хэрэгтэй тобшолол ба хамтадхал хэжэ шададагые харуулһан, зүб литературна хэлээр бэшэгдэһэн аад, 2–3 найруулалай алдуутай, 3-һаа дээшэ бэшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 3-һаа дээшэ бэшэ алдуутай байһан зохёолгодо;

«3» сэгнэлтэ темэдээ гол түлэб тааруу аад, һурагшын схематична харюу үгэһэн, үгышые һаа фактическа материал найруулхадаа, зарим тодо бэшэ зүйл гаргаһан гү, али зохёолгодоо удаа дарааень эбдэһэн, 3–4 найруулалай алдуу хэһэн, 6-һаа дээшэ бэшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 6-һаа дээшэ бэшэ алдуу гаргаһан зохёолгодо;

«2» сэгнэлтэ темээеэ һурагшын ойлгоогүй гү, али литературна материал мэдэхэгүй байһанаа харуулһан, 5–6-һаа дээшэ найруулалай алдуутай байһан, «3» сэгнэлтэдэ тогтоогдоһон эрилтэһээ дээшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 7–8-һаа дээшэ алдуутай байһан зохёолгодо табиһа.

4) Найруулга сэгнэлгэ

Найруулга бэшүүлхэ текст һургалгын, болбосоролой, хүмүүжүүлгын зорилго хангаһан, удхынгаа ба үгэ хэлэнэйнгээ талаар һурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

5-дахи класста найруулга бэшүүлхэдээ, багашаг хөөрөө гү, али уран зохёол сооһоо богонихон зураглал үгэдэг. Найруулгын текстын удха ойлгосотой бэшэгдэһэн, авторай тайлбарилгатай, зохёолой геройн һанал бодол, тэрэнэй сэдхэл элээр харуулагдаһан байха ёһотой.

5–6-дахи классуудта бэшүүлхэ текстнүүд адлирхуу байхадаа болохо. Мүн багахан характеристикэ, дэлгэрэнгыгээр зураглаһан уран зохёолой хэһэг үгэхэдэ болохо. Хэһэг гол түлэб юрэ хөөрэхэн байха зэргэтэй.

7-дохи класста диалог ба шүүмжэлэн бодомжолгын зүйлөөр орёошог болгогдоһон характеристикэ, зураглагдаһан хэһэг зохёолһоо үгтэхэ.

Найруулга бэшэхэ текстын хэмжээ:

5 класста – 90–100 үгэ;

6 класста – 100–130 үгэ;

7 класста – 140–170 үгэ;

8 класста – 180–200 үгэ;

9 класста – 210–230 үгэ.

Һуралсалай бусад предметүүдтэй холбоон

Буряад, ород, англи хэлэнүүд. Эдэ хэшээлнүүдтэ һурагшадай хэлэжэ, хөөрөжэ, уншажа, найруулга ба зохёолго бэшэжэ шадаха дүршэлынь үргэдхэлгэ. Зохёолго бэшэлгэ. Хэрэгтэй материал суглуулалгаар, шэлэн абалгаар гуримтай болголго, орёо түсэб табыулга; эпическэ зохёолой тусхай хэһэгэй текстын удхаар тобшо, түүбэри удхатай найруулга бэшэлгэ үргэлжэлүүлэлгэ, хүнэй хэһэн хэрэг, ажал, үйлэ тушаа зохёолго бэшэлгэ, байгаалиин үзэгдэл тухай, гэр байра соохи оршон тойрониёе зураглан зохёолго бэшүүлэлгэ.

7. Нуралсалай методическа хангалга

1. Цыремпилова О.Ш, Жанчипова Ц.С. «Буряад хэлэн», Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2013 он.
2. С. Будаин, Ж. Жамбуева, Я. Ивахинова, Ц. Лубсанова «Буряад хэлээр тестнүүд», Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2007 он.
3. Б-Д. Батоев, С. Будаев, Б. Будаин «Буряад хэлэн» 5-9 кл., Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2006 он.
4. Х. Дамдинова, Цыремпилун «Буряад хэлээр дидактическа материалнууд», Улаан- Үдэ., 1983 он.
5. «Буряад хэлэн» сахим нураха ном. 2012 он.
6. Д. Доржиев, Р-Х. Санжимитыпова «Буряад хэлээр хэрэглэхэ дидактическа материалнууд». Улаан- Үдэ., 1992 он.
7. Д. Амоголонов «Буряад хэлэнэй орфографическа словарь», Буряадай номой хэблэл, Улаан- Үдэ., 1976 он.
8. «Буряад хэлэнэй тобшо тайлбари толи» Буряадай номой хэблэл, Улаан- Үдэ., 1992 он.
9. Л. Шагдаров, Н. Очиров «Ород-буряад толи» Россиин эрдэмэй академи...
10. «Буряад нургуулийн програмнууд», «Буряад хэлэн 5-11 классууд» Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2008 он.

Шэнэ онол арга:

1. Компьютер
2. Проектор
3. Интерактивна самбар
4. «Буряад хэлээр сахим нураха ном»
5. Буряад уран зохёолой соносохо номой хан (аудиобиблиотека)

Шалгах хэрэгсэл :

- Шалгалтын асуудалнууд ба даабаринууд;
- М-тест
- Электрон номой тестнүүд

Интернет онол арга:

- <http://www.edu.ru> – Федеральний портал «Российское образование».
- <http://www.edu03.ru/-Министерство> образования и науки РФ
- <http://www.buryadxelen.org>
- <http://www.nomoihan.org>
- <http://www.ict/edu.ru/> - Портал «Информационно-коммуникационные технологии в образовании».
- <http://www.Kpmo.iv-edu.ru/> – Сайт регионального комплексного проекта модернизации образования.
- <http://fcior.edu.ru/> - Федеральный центр информационно-образовательных ресурсов.
  - <http://www.rikuo.ru/> – Сайт республиканского института кадров управления и образования.